

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (čtvrtého senátu)

21. července 2016 *

„Řízení o předběžné otázce — Hospodářská soutěž — Článek 101 odstavec 1 SFEU —
Čistě vnitrostátní situace — Použití obdobné vnitrostátní právní úpravy — Pravomoc Soudního
dvora — Jednání ve vzájemné shodě — Odpovědnost podniku za jednání poskytovatele služeb —
Podmínky“

Ve věci C-542/14,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná
rozhodnutím Augstākā tiesa (Nejvyšší soud, Lotyšsko) ze dne 13. listopadu 2014, došlým Soudnímu
dvoru dne 27. listopadu 2014, v řízení

SIA „VM Remonts“, dříve SIA „DIV un Ko“,

SIA „Ausma grupa“,

proti

Konkurences padome,

a

Konkurences padome,

proti

SIA „Pārtikas kompānija“,

SOUDNÍ DVŮR (čtvrtý senát),

ve složení T. von Danwitz, předseda senátu, C. Lycourgos, E. Juhász, C. Vajda a K. Jürimäe (zpravodaj),
soudci,

generální advokát: M. Wathelet,

vedoucí soudní kanceláře: M. Aleksejev rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 21. října 2015,

s ohledem na vyjádření předložená:

— za lotyšskou vládu I. Kalniņšem a J. Treijs-Gigulisem, jako zmocněnci,

* Jednací jazyk: lotyština.

— za italskou vládu G. Palmieri, jako zmocněnkyní, ve spolupráci s P. Gentilim, avvocato dello Stato,

— za Evropskou komisi N. Khanem a C. Giolitem jakož i I. Rubene, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 3. prosince 2015,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 101 odst. 1 SFEU.
- 2 Tato žádost byla podána v rámci sporu mezi zaprvé SIA „VM Remonts“, dříve SIA „DIV un Ko“, a SIA „Ausma grupa“ proti Konkurences padome (rada pro hospodářskou soutěž, Lotyšsko) a zadruhé Konkurences padome proti SIA „Pārtikas kompānija“ ohledně údajného jednání těchto podniků ve vzájemné shodě při účasti na zadávacím řízení organizovaném městem Jūrmala (Lotyšsko).

Právní rámec

- 3 Článek 11 odst. 1 Konkurences likums (zákona o hospodářské soutěži) ze dne 4. října 2001 [*Latvijas Vēstnesis*, 2001, č. 151] zní:

„Zakázané a neplatné od okamžiku svého uzavření jsou dohody mezi hospodářskými subjekty, jejichž účelem nebo důsledkem je vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na území Lotyšska, přičemž za takovéto dohody jsou považovány dohody týkající se:

[...]

- 5) účasti nebo neúčasti ve veřejných zadávacích řízeních nebo soutěžích nebo podmínek týkajících se tohoto druhu konání (nebo zdržení se konání), s výjimkou případů, kdy soutěžitelé veřejně oznámili společnou nabídku, jejíž účel nevede k vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže;

[...]“

Spor v původním řízení a předběžná otázka

- 4 Městská rada města Jūrmala vyhlásila zadávací řízení na zásobování vzdělávacích zařízení potravinami. Společnosti DIV un Ko, Ausma grupa a Pārtikas kompānija podaly v tomto zadávacím řízení nabídky.
- 5 Společnost Pārtikas kompānija se obrátila na SIA „Juridiskā sabiedrība „B&Š partneri““, aby využila jejích právních služeb při přípravě a předložení své nabídky. Posledně uvedená společnost se zase obrátila na subdodavatele SIA „MMD lietas“, která od společnosti Pārtikas kompānija obdržela návrh nabídky.
- 6 Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že tento návrh připravila Pārtikas kompānija zcela nezávisle, bez jednání ve vzájemné shodě ohledně cen se společnostmi DIV un Ko nebo Ausma grupa.
- 7 Z tohoto rozhodnutí rovněž vyplývá, že MMD lietas se zároveň zavázala, že připraví nabídky společností DIV un Ko a Ausma grupa, aniž o tom informovala společnost Pārtikas kompānija. V tomto rámci zaměstnanec MMD lietas použil nabídku Pārtikas kompānija jako referenci pro vypracování nabídky obou ostatních uchazečů. Tento zaměstnanec zejména vypracoval obě tyto

nabídky na základě cen obsažených v nabídce Pärtikas kompānija tak, aby nabídka společnosti Ausma grupa byla přibližně o 5 % levnější než nabídka Pärtikas kompānija a nabídka společnosti DIV un Ko o 5 % levnější než nabídka Ausma grupa.

- 8 Rozhodnutím ze dne 21. října 2011 měla Rada pro hospodářskou soutěž za to, že tři ucházející se podniky tím, že připravily jejich nabídky společně s cílem předstírat účinnou hospodářskou soutěž mezi nimi, porušily čl. 11 odst. 1 bod 5 zákona o hospodářské soutěži. Rada pro hospodářskou soutěž měla za to, že toto jednání ve vzájemné shodě narušilo hospodářskou soutěž, a uložila těmto podnikům pokutu.
- 9 Společnosti DIV un Ko, Ausma grupa a Pärtikas kompānija podaly žaloby znějící na zrušení tohoto rozhodnutí. Rozsudkem ze dne 3. července 2013 zrušil Administratīvā apgabaltiesa (krajský správní soud, Lotyšsko) uvedené rozhodnutí v rozsahu, v němž přičetlo protiprávní jednání společnosti Pärtikas kompānija, ale potvrdil toto rozhodnutí ve vztahu k ostatním dvěma společnostem.
- 10 I když totiž uvedený soud dospěl k závěru, že aritmetický vztah mezi cenami nabídek tří uchazečů svědčí o existenci jednání ve vzájemné shodě, měl naopak za to, že nic neprokazuje, že se takového jednání účastnila Pärtikas kompānija.
- 11 Společnosti DIV un Ko a Ausma grupa podaly k Augstākā tiesa (Nejvyššímu soudu, Lotyšsko) kasační opravný prostředek proti rozsudku Administratīvā apgabaltiesa (krajského správního soudu) v rozsahu, v němž zamítl jejich žalobu. Rada pro hospodářskou soutěž podala kasační opravný prostředek proti části rozsudku, ve které bylo vyhověno žalobě Pärtikas kompānija.
- 12 V tomto rámci předkládající soud poznamenává, že mezi účastníky původního řízení je nesporné, že sporná jednání ve vzájemné shodě nemohou ovlivnit obchod mezi členskými státy. Uvádí nicméně, že zákon o hospodářské soutěži byl vypracován se zohledněním potřeby harmonizovat vnitrostátní právo hospodářské soutěže s právem Evropské unie a právní základ, který v unijním právu odpovídá právnímu základu tohoto zákona, tvoří zejména články 81 a 82 ES (nyní články 101 a 102 SFEU). Pokud jde konkrétně o čl. 11 odst. 1 uvedeného zákona, toto ustanovení stanoví v zásadě totožný právní rámec, jako je právní rámec stanovený v čl. 101 odst. 1 SFEU. Použití tohoto čl. 11 odst. 1 se nesmí lišit od použití čl. 101 odst. 1 SFEU.
- 13 Avšak vzhledem k tomu, že Administratīvā apgabaltiesa (krajský správní soud), který je jako jediný příslušný rozhodovat o skutkovém stavu, nekonstatoval, že vedoucí pracovníci společnosti Pärtikas kompānija schválili jednání MMD lietas nebo o něm byli informováni, táže se předkládající soud, zda je v takové situaci, jaká je v původním řízení, možné přičíst podniku, jako je Pärtikas kompānija, účast na jednání ve vzájemné shodě ve smyslu uvedeného čl. 101 odst. 1 za jednání poskytovatele, který tomuto podniku poskytuje podobně jako MMD lietas nezávisle služby.
- 14 Tento soud se obzvláště táže, zda jsou úvahy uvedené v bodě 97 rozsudku ze dne 7. června 1983, Musique Diffusion française a další v. Komise (100/80 až 103/80, EU:C:1983:158), a v bodě 25 rozsudku ze dne 7. února 2013, Slovenská sporiteľňa (C-68/12, EU:C:2013:71), podle kterých předpokladem přičtení porušení čl. 101 odst. 1 SFEU podniku není jednání nebo pouhá informovanost společníků nebo hlavních jednatelů dotčených podniků, nýbrž jednání osoby, která je oprávněna jednat na účet podniku, relevantní v takové situaci, jakou je situace v původním řízení.
- 15 Za těchto podmínek se Augstākā tiesa (Nejvyšší soud) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Musí být čl. 101 odst. 1 SFEU vykládán v tom smyslu, že pro konstatování účasti podniku na dohodě omezující hospodářskou soutěž je nezbytné prokázat osobní jednání člena vedení podniku nebo jeho vědomost o jednání osoby, která podniku poskytuje externí služby a zároveň jedná na účet jiných účastníků případné kartelové dohody, nebo jeho souhlas s takovým jednáním?“

K předběžné otázce

K pravomoci Soudního dvora

- 16 Augstākā tiesa (Nejvyšší soud) v předkládacím rozhodnutí uvedl, že jednání ve vzájemné shodě dotčené ve věci v původním řízení se týká čistě vnitrostátní situace a nemá dopad na obchod mezi členskými státy. Článek 101 odst. 1 SFEU se tedy na spor v původním řízení neuplatní. Je tudíž třeba ověřit, zda má Soudní dvůr pravomoc odpovědět na otázku položenou tímto soudem.
- 17 V tomto ohledu je třeba připomenout, že Soudní dvůr v řadě případů prohlásil, že má pravomoc rozhodnout o žádostech o rozhodnutí o předběžné otázce týkající se ustanovení unijního práva v situacích, kdy se skutkový stav v původním řízení nacházel mimo rozsah působnosti unijního práva, ale kdy se uvedená ustanovení tohoto práva stala použitelnými v důsledku vnitrostátních právních předpisů, jež upravovaly řešení čistě vnitrostátních situací v souladu s řešením upraveným unijním právem. V takových případech totiž podle ustálené judikatury Soudního dvora existuje jasný unijní zájem na tom, aby se za účelem předejití budoucím rozdílným výkladům dostalo ustanovením nebo pojmům převzatým z unijního práva jednotného výkladu, a to bez ohledu na podmínky, za kterých se mají uplatnit (viz zejména rozsudky ze dne 14. března 2013, Allianz Hungária Biztosító a další, C-32/12, EU:C:2013:160, bod 20; ze dne 4. prosince 2014, FNV Kunsten Informatie en Media, C-413/13, EU:C:2014:2411, bod 18, jakož i ze dne 26. listopadu 2015, Maxima Latvija, C-345/14, EU:C:2015:784, bod 12).
- 18 V projednávané věci z předkládacího rozhodnutí zaprvé vyplývá, že lotyšský zákonodárce výslovně zamýšlel harmonizovat vnitrostátní právo hospodářské soutěže s unijním právem, přičemž se tímto rozhodl zacházet stejně s vnitrostátními situacemi a situacemi upravenými unijním právem. Zadruhé Augstākā tiesa (Nejvyšší soud) uvádí, že čl. 11 odst. 1 zákona o hospodářské soutěži stanoví právní rámec, který je v podstatě totožný s právním rámcem stanoveným čl. 101 odst. 1 SFEU a že uvedený čl. 11 odst. 1 se vykládá stejně jako čl. 101 odst. 1 SFEU.
- 19 Soudní dvůr má za těchto podmínek pravomoc o položené otázce rozhodnout.

K věci samé

- 20 Podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda musí být čl. 101 odst. 1 SFEU vykládán v tom smyslu, že podnik může být shledán odpovědným za jednání ve vzájemné shodě z důvodu jednání nezávislého poskytovatele, který mu poskytuje služby.
- 21 V tomto ohledu je třeba úvodem uvést, že se tato otázka nevztahuje na pravidla týkající se posouzení důkazů a požadované důkazní úrovně, které v případě neexistence unijních pravidel v dané oblasti spadají v zásadě do procesní autonomie členských států (viz rozsudek ze dne 21. ledna 2016, Eturas a další, C-74/14, EU:C:2016:42, body 29 až 37), ale skutečností zakládajících protiprávní jednání, které musí nastat, aby mohlo být konstatováno, že podnik je odpovědný za jednání ve vzájemné shodě.
- 22 Dále je třeba připomenout, že podnik musí být v kontextu unijního práva hospodářské soutěže chápán jako pojem označující hospodářskou jednotku, i když z právního hlediska je tato hospodářská jednotka složena z více fyzických nebo právnických osob (rozsudky ze dne 12. července 1984, Hydrotherm Gerätebau, 170/83, EU:C:1984:271, bod 11, jakož i ze dne 10. září 2009, Akzo Nobel a další v. Komise, C-97/08 P, EU:C:2009:536, bod 55).
- 23 Po tomto upřesnění je zaprvé třeba uvést, že Soudní dvůr přijal rozsudky ze dne 7. června 1983, Musique Diffusion française a další v. Komise (100/80 až 103/80, EU:C:1983:158), a ze dne 7. února 2013, Slovenská sporiteľňa (C-68/12, EU:C:2013:71) ve věcech, ve kterých byly podniky stíhány za

jednání jejich zaměstnanců. Zaměstnanec přitom plní své úlohy ve prospěch a pod vedením podniku, pro který pracuje a považuje se tak za součást hospodářské jednotky, kterou tvoří tento podnik (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 16. září 1999, Becu a další, C-22/98, EU:C:1999:419, bod 26).

- 24 Pro účely konstatování porušení unijního práva hospodářské soutěže jsou tedy případná protisoutěžní jednání zaměstnance přičitatelná podniku, jehož je součástí, přičemž tento podnik je v zásadě shledán odpovědným.
- 25 Naopak v rozsahu, v němž poskytovatel nabízí za úplaty služby na daném trhu nezávisle, musí být tento poskytovatel pro účely použití pravidel směřujících k sankcionování protisoutěžních jednání považován za podnik, který se liší od podniků, kterým poskytuje své služby, a jednání takového poskytovatele nemohou být bez dalšího přičtena jednomu z těchto podniků.
- 26 Vztah mezi podnikem a jeho zaměstnanci tedy není v zásadě srovnatelný se vztahem, který existuje mezi tímto podnikem a poskytovateli služeb, kteří mu poskytují služby, takže úvahy uvedené v bodech 97 rozsudku ze dne 7. června 1983, *Musique Diffusion française a další v. Komise* (100/80 až 103/80, EU:C:1983:158), a 25 rozsudku ze dne 7. února 2013, *Slovenská sporiteľňa* (C-68/12, EU:C:2013:71), nelze přenést na tuto situaci.
- 27 Nemůže však být vyloučeno, že za určitých okolností poskytovatel, který se jeví jako nezávislý, ve skutečnosti jedná pod vedením nebo kontrolou podniku, který využívá jeho služby. Tak by tomu bylo například tehdy, kdy by disponoval jen málo či vůbec nedisponoval samostatností a flexibilitou, pokud je o způsob výkonu dohodnuté činnosti, přičemž jeho údajná nezávislost by zakrývala pracovní vztah (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 4. prosince 2014, *FNV Kunsten Informatie en Media*, C-413/13, EU:C:2014:2411, body 35 a 36). Kromě toho takové vedení nebo taková kontrola mohou být vyvozeny z existence zvláštních organizačních, hospodářských a právních vazeb mezi dotčeným poskytovatelem a příjemcem služeb, obdobně jako ve vztahu mezi mateřskou společností a jejími dceřinými společnostmi (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 24. června 2015, *Fresh Del Monte Produce v. Komise a Komise v. Fresh Del Monte Produce*, C-293/13 P a C-294/13 P, EU:C:2015:416, body 75 a 76, jakož i citovaná judikatura). Za takových okolností může být podnik využívající služby shledán odpovědným za případná jednání poskytovatele.
- 28 Zadruhé je třeba uvést, že za předpokladu, že by dotčený poskytovatel služeb byl za takových okolností, jako jsou okolnosti původního řízení, skutečně nezávislý, což musí ověřit vnitrostátní soud, může být jednání ve vzájemné shodě, kterého se účastnil tento poskytovatel, přičteno podniku, který využívá jeho služeb, jen za určitých okolností.
- 29 V tomto ohledu je třeba připomenout, že Soudní dvůr rozhodl, že podnik může být shledán odpovědným za dohodu nebo jednání ve vzájemné shodě, které má protisoutěžní cíl, jestliže svým jednáním zamýšlel přispět ke společným cílům sledovaným všemi účastníky a věděl o faktickém plánovaném nebo uplatňovaném jednání jiných podniků sledujících tytéž cíle nebo ho mohl rozumně předvídat a byl připraven přijmout z toho plynoucí riziko (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 8. července 1999, *Komise v. Anic Participazioni*, C-49/92 P, EU:C:1999:356, bod 87).
- 30 Podniku využívajícímu služby tak může být zejména přičteno sporné jednání ve vzájemné shodě, pokud věděl o protisoutěžních cílech sledovaných jeho konkurenty a poskytovatelem, a zamýšlel přispět k nim svým chováním. Tato podmínka však je nepochybně splněna, když tento podnik zamýšlel prostřednictvím svého poskytovatele zpřístupnit svým konkurentům citlivé obchodní informace nebo výslovně nebo mlčky schválil, že se tento poskytovatel s nimi podělil o tyto citlivé obchodní informace (viz obdobně rozsudky ze dne 7. ledna 2004, *Aalborg Portland a další v. Komise*, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, EU:C:2004:6, body 82 až 84, jakož i ze dne 21. ledna 2016, *Eturas a další*, C-74/14, EU:C:2016:42, bod 28), nejde o takový případ, pokud tento poskytovatel použil citlivé obchodní informace uvedeného podniku využívajícího jeho služeb k vypracování nabídek uvedených konkurentů aniž tento podnik informoval.

- 31 Sporné jednání ve vzájemné shodě může být rovněž přičteno témuž podniku využívajícímu služby, jestliže tento podnik mohl rozumně předpokládat, že poskytovatel, na kterého se obrátil, bude sdílet jeho obchodní informace s jeho konkurenty a byl připraven přijmout z toho vyplývající riziko.
- 32 Je věcí vnitrostátního soudu, aby v souladu s pravidly jeho vnitrostátního práva týkajícího se posuzování důkazů a požadované úrovně dokazování, ověřil, zda je za okolností věci v původním řízení jedna z těchto podmínek splněna.
- 33 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je třeba odpovědět na položenou otázku, že čl. 101 odst. 1 SFEU musí být vykládán v tom smyslu, že podnik může být v zásadě shledán odpovědným za jednání ve vzájemné shodě na základě jednání nezávislého poskytovatele, který mu poskytuje služby, jen tehdy, pokud je splněna jedna z následujících podmínek:
- poskytovatel ve skutečnosti jednal pod vedením nebo kontrolou obviněného podniku nebo
 - tento podnik věděl o protisoutěžních cílech sledovaných jeho konkurenty a poskytovatelem a zamýšlel k nim přispět svým chováním nebo dále
 - uvedený podnik mohl rozumně předpokládat protisoutěžní jednání svých konkurentů a poskytovatele a byl ochotný přijmout z toho vyplývající riziko.

K nákladům řízení

- 34 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (čtvrtý senát) rozhodl takto:

Článek 101 odst. 1 SFEU musí být vykládán v tom smyslu, že podnik může být v zásadě shledán odpovědným za jednání ve vzájemné shodě na základě jednání nezávislého poskytovatele, který mu poskytuje služby, jen tehdy, pokud je splněna jedna z následujících podmínek:

- poskytovatel ve skutečnosti jednal pod vedením nebo kontrolou obviněného podniku nebo
- tento podnik věděl o protisoutěžních cílech sledovaných jeho konkurenty a poskytovatelem a zamýšlel k nim přispět svým chováním nebo dále
- uvedený podnik mohl rozumně předpokládat protisoutěžní jednání svých konkurentů a poskytovatele a byl ochotný přijmout z toho vyplývající riziko.

Podpisy.